BIBLIOTECA MARCEL·LÍ DOMINGO
Recull de premsa local i comarcal

Albert Mestre

"L'escola és clau si volem defensar l'ús normatiu del tortosí"

CARLES M. CASTELLÀ ESPUNY (TORTOSA, 1971)
Professor i doctor en filologia catalana. Autor d'*Els parlars del Baix Ebre*, premi Francesc de Borja Moll de dialectologia (IEC)

Els dialectes fan més rica una llengua?
Sempre. Una llengua es compon a partir dels dialectes geogràfics. L'estàndard català és bastant composicional, perquè agafa trets de diferents dialectes.

N'hi ha un que pesa més.
Però no és millor que els altres.

A l'Ebre ens ha costat espolsar-nos els complexos.
Encara hi són. Les generacions més grans mantenen el complex d'autoodi o infravaloració. Tendim a pensar que el que parlem no és correcte. A canvi, hi hem guanyat amb les noves generacions; gràcies sobretot a l'escola, entenen que allò que parlen és un dialecte tan vàlid com un altre.

Com hem d'anomenar el nostre dialecte?
Tortosí és el terme acceptat a nivell tècnic, històricament, per a referir-se al que parlem aquí.

A Amposta i la Ràpita també parlen tortosí?
Sí, és clar. Una cosa és el parlar ampostí o rapitenc, però el diccionari normatiu diu que el tortosí és la varietat parlada a l'àrea central del domini lingüístic, que inclou les comarques de l'Ebre, Matarranya, Ports i Maestrat. El tortosí és un subdialecte de l'occidental que cal reivindicar.

Ebrenc?
Pot semblar més políticament correcte o de moda, però seria excloent respecte als que viuen més enllà del riu Sénia. Els lingüistes ens basem en criteris lingüístics.

En la seua tesi defensa el tortosí com a dialecte de transició i clau de volta de la unitat de la llengua.
Al Baix Ebre s'entrecreuen maneres diferents de dir les coses, amb trets del nord i del sud. És una transició contínua, una gradació subtil.

Diu que cal més lleialtat al parlar propi davant la varietat de prestigi, si volem preservar-lo.
No és fàcil perquè hem de parlar de registre. Com valorem el nostre dialecte? El restringim al col·loquial o li donem una representativitat als mitjans i l'escola? Si està acceptat dir i escriure *este, esta, meua, xarrar o nadar,* per què no els emprem?

> **"Cal una major formació en el nostre dialecte per al professorat que exercix en estes terres. Hi ha paraules admeses que no emprem pensant que són incorrectes"**

> **"Si està acceptat dir i escriure 'este, esta, meua, xarrar o nadar' per què no els emprem?"**

> **"TV3 utilitza una varietat de català que arriba a més gent, a canvi d'aigualir la llengua"**

S'explica a l'escola, això?
Aquí hi ha faena a fer. Caldria veure quin coneixement té el professorat de la norma i les possibilitats que oferix. Cal una major formació en el nostre dialecte per als professors que exercixen aquí.

Si no, serà difícil conservar determinats trets.
Ho veiem a Paüls, per exemple. És l'únic poble del Baix Ebre on es distingix la pronunciació de la *v* respecte de la *b*. I s'acabarà perdent si des de l'escola no s'insistix que és del tot correcta.

El seu estudi es nodrix, en bona part, gràcies a les fonts orals.
Més de 80. Que m'han mostrat l'existència d'una gran riquesa lèxica. He conegut paraules que mai havia sentit. La *marieta* es diu *boriol* o *coriol* en molts llocs. A l'*escorpí* o *xaveta*, a Xerta o Benifallet hi diuen *reclau* i, a Tivenys, *esteveta*. A Bítem, un *parallofer* és un *mentider*.

Reclama fer reviure paraules que estem a punt d'oblidar.
Algunes potser es fossilitzaran en dites o refranys. Però altres, més habituals, com les *tirandes* en comptes de *regnes*, cal reivindicar-les.

Els francesos opten per *mot de passe* en comptes de *password*. Hi ha llengües que es defensen millor davant els estrangerismes?
El TERMCAT és l'encarregat de posar-hi ordre. El diccionari normatiu, fins que el mot no està ben assentat, no li dona entrada. Ara, a l'escola, parlem molt de *gamificació*, quan podem dir-ne *ludificació*.

El castellà és el gran influenciador.
Perquè la nostra llengua no té encara tots els usos normals garantits. El pes del castellà fa que mitjans com TV3 acaben donant per bons *vivenda* o *disfrutar*, malgrat que no apareixen al diccionari. Els mitjans públics utilitzen una varietat que arriba a més gent, a canvi d'aigualir la llengua.

Els periodistes, a l'Ebre, tenim una pressió afegida a l'hora de fer la nostra feina.
El punt d'equilibri no és fàcil. Els filòlegs no donem una solució perquè és el periodista, o el mitjà, qui ha de triar el model lingüístic.

La prioritat és fer-nos entendre.
Utilitzant l'occidental també hi ha coses que es diuen de manera diferent a Flix o a Deltebre. Penso que s'ha d'apostar per la varietat d'aquí, adequant-vos al públic a qui us dirigiu i amb formes que siguen comprensibles per a la majoria. Però val a dir que s'ha avançat molt en els últims 20 anys.

Ha deixat d'emprar el masculí com a genèric?
No.

Troba que fa res mal fet?
No, però tinc la sensació d'estar una mica sol. Aquest és un tema més polític que lingüístic. Està bé fer-ho al començament d'un parlament (senyores, senyors), però si n'abuses et pots fer pesat i vas a perill de fer el ridícul.

A França se n'han cansat i han prohibit el llenguatge inclusiu a l'escola. En castellà, en alguns llocs, triomfa la fórmula "todos, todas, todes".
No puc entendre que s'haja de crear una forma nova per a fer, suposadament, més visibles les dones. La llengua no solucionarà este problema. S'ha de fer des d'altres instàncies i cada u individualment.

És optimista sobre el futur del català?
És difícil, però ho hem de ser, malgrat tot. Estem guanyant parlants, sobretot a les nostres terres. A l'escola, la llengua d'ús habitual és el català. Això fa que els nouvinguts vegen que és útil aprendre-la. Per altre costat, estem veient castellanismes que mai havíem sentit: *rubio, da igual, me dona asco, se m'ha caigut...* Els jóvens no consumixen català. I l'oferta a les xarxes o plataformes de televisió no hi ajuda.

L'EBRE SL TORTOSA c. Roca M. Molas 2, baixos. Tel. 977 448 757. www.setmanarilebre.cat

Font: biblioteca.tortosa.cat